

TABUN OCH SKÄLLSORD I SVENSK HISTORISK BELYSNING

av
Erik Falk

Invectives are punishable by law in Sweden since the Middle Ages. The aim of this study is to analyze these invectives as expressions and representations of taboos in the 1600s. The material consists of judicial protocols from Uppsala University 1624-1674 in which text excerpts from cases that registered defamations have been examined closely. The data consist of 262 legal cases with 584 instances of 166 different invectives. The lexical variation is thus very large. Methodologically, the study conducted an inductive categorization of the tokens over a total of 14 semantic fields. Six of these fields are prominent as they present a very frequent stereotypical invective, many different variants of invectives with similar semantics, and many instances in total. The most frequent invective, the stereotype among students, is *hundsfoft* 'bitch cunt' in the semantic field Cowardice. The invectives belittled and insulted another person and excluded him or her from the community. The taboos of this historical period, besides cowardice among men, dealt with social exclusion, sexual promiscuity, crime and vice, and deceit.

1. Inledning

Redan den äldre Västgöotalagen, en landskapslag från 1200-talet, ger fornsvenska språkexempel på skällsord, både som enskilda ord och hela satser. Flera av dessa skällsord beskyller den tilltalade personen för grova brott av olika slag, såsom horeri - ”kallar man en kvinna för hortuta, det är okvädinsord” - eller incest, tidelag, trolldom, fosterfördrivning och barnamord. Några andra skällsord beskyller, med bildligt uttryck - ”Jag såg, att du sprang, en för en, och hade spjut på din rygg” - att någon varit feg i strid. Men även ett till synes oförargligt ord som *hundvalp* kunde enligt

lagens mening vara ett skällsord, för vilket medeltidsmänniskan kunde bötfällas (Holmbäck & Wessén 1946: 110, 124-126).

Skällsorden i den gamla lagbokens exempellista visar tydligt vad som var farligt och förbjudet i medeltidsmänniskans liv. Skällsorden var språktabun, farliga ord som man inom språkgemenskapen inte skulle uttala till någon annan människa. De förbjudna orden har att göra med gränsöverskridanden mellan rätt och orätt, moral och omoral, vuxen och barn, människa och djur eller liv och död. Orden som är tabu gäller könsroller, avgörande livssituationer för människan eller hennes sexualitet och kan uttrycka sociala normer. Tabuföreställningar är ofta kulturbundna och kan dessutom vara grupp-specifika (Nationalencyklopedin: tabu).

Syftet med denna artikel, som är en bearbetning och förkortad version av Falk 2006, är att utreda kulturbundna och grupp-specifika tabun och skällsord med stöd av studier i juridiskt källmaterial från den svenska stormaktstiden på 1600-talet. Kulturen utgörs av en akademisk skriftkultur vid ett svenskt universitet i en stad vars befolkning huvudsakligen levde som hantverkare och köpmän i en muntlig kultur. Den grupp som specifikt står i fokus för undersökningen är studenterna, alltså de unga män som utbildade sig för en framtid i stormaktsstaten Sverige. För studiens syfte besvaras följande fyra frågor:

- Med vilka skällsord förolämpar de svenska studenterna varandra på 1600-talet?
- Vilka olika topiker kan utläsas i dessa skällsords referentiella betydelse?
- Vilka kulturbundna och grupp-specifika tabun uttrycker skällsorden?
- Vilken social funktion har skällsorden och förolämpningen som talhandling under denna historiska period?

2. Tidigare forskning om tabun och skällsord

Att kränkande skällsord har funnits i äldre tider i en svensk språkgemenskap

och att förbud har ansetts nödvändiga framgår av de äldsta landskapslagarna. Men människor har i alla tider brutit mot förbudet och gör det fortfarande idag. Kulturbundna och grupp-specifika tabun och skällsord i nutida språkbruk har tidigare undersökts i forskning med särskilt intresse för de kränkande talhandlingarnas sociala funktion.

Ett exempel på sådan modern språkforskning är förstås Labovs (1972) klassiska undersökning av en mycket specifik social form av förolämpningar. Forskarna åkte runt i New York med tre afroamerikanska tonårgång från Harlem, vart och ett för sig, i en minibuss försedd med ljudbandspelare. Den varierande gatubilden utanför bussfönstren inspirerade till nya samtalsämnen och ungdomarna uppvisade en form av språkligt umgänge där de förolämpade varandras närmaste släktingar enligt ett syntaktiskt och semantiskt mönster som forskarna analyserade. Viktiga teman i språkleken var fattigdom, hunger, dålig hygien och utseende. Den talare som tack vare sin språkliga kreativitet fick bäst respons från kamraterna i gänget gick segrande ur striden. Av Labovs (1972) syntaktiska och semantiska analys framgick att språkhändelsen med förolämpande talhandlingar inte var ett uttryck för mänsklig konflikt utan en rituellt talhändelse i kamratlig samvaro, så kallad *sounding*. Denna typ av lekfulla förolämpningar hade tidigare beskrivits av Dollard (1939) och Abrahams (1962), då med den huvudsakliga benämningen *playing the dozens*.

En annan forskare som undersökt grupp-specifika, kulturbundna skällsord och tabun är Jonsson (2007). Han utgår i sin avhandling – med titeln *Blatte betyder kompis* – från en socialkonstruktivistisk teori och använder deltagande observation som metod då han undersöker hur tonårspojkar med invandrarbakgrund på en svensk högstadieskola samtalar med varandra. Det kränkande språkbruk som i ett utifrånsperspektiv kunde uppfattas som grovt och aggressivt hade inom gruppen av skolelever en funktion att skapa identiteter som etnicitet, sexualitet och könsroller.

Ett tredje och sista exempel inom detta forskningsfält får Evaldsson 2005 utgöra. Undersökningen använder videoinspelningar från skolgårdar och klassrum och analyserar hur pojkar i åldern 6 till 10 år från ett multi-

etniskt innerstadsområde förolämpar varandra i grupp då ingen lärare är närvarande. Evaldssons metod är MCA, *membership categorization analysis*, som fokuserar på hur talare kategoriserar sig själva och andra i samtalsinteraktion (Evaldsson 2005: 767-768). Undersökningen visar hur barnen producerar eller protesterar mot en social ordning. Resultaten klargör på detaljnivå vilka topiker barnen aktiverar för att skapa sociala kategorier som kön, genus, etnicitet, social klass, utbildning och språkförmåga.

Min språkhistoriska undersökning kan självklart inte arbeta med undersökningsmetoder som är vanliga i forskning om modernt språk utan måste stödja sig på de skriftliga källor som bevarats till eftervärlden. Och dessa texter är av förklarliga skäl inte lika exakta och fylliga som ljud- och videoinspelningar och har inte heller skapats för språkvetenskapliga syften. Men de utgör, menar jag, ett nog så intressant material om skällsord och tabun i historiskt språkmissbruk och kan säga en hel del om skällsordens sociala funktion förr.

En studie av historisk juridisk sakprosa är Garrioch 1987 som redogör för skällsord i lokala polisdomstolars protokoll från 1700-talets Paris. Den visar att kvinnor skälls stereotyp för *hora* och männen för *tjuv*. Ett specifikt genusperspektiv anlägger Svahn (1999) i sin undersökning av skällsord i ett språkhistoriskt material, ett urval ur ett omfattande ordboksmaterial över svenska dialekter. Den undersökningen jämför hon med en nutida enkät bland studenter och kommer fram till att såväl det historiska som det nutida materialet främst innehåller topiken 'sexuell lättfärdighet' i skällsord mot kvinnor och främst topiken 'omanlighet' i skällsord mot män. Svahn (1999) ser skällsorden som språkbrukarnas stereotypa föreställningar om män och kvinnor.

3. Material, urvalsmetod och analysmetod

Källmaterialet för min studie är Akademiska konsistoriets protokoll vid Uppsala universitet, en tryckt serie om 22 volymer för åren 1624-1699 utgivna av Sallander (1968-1977) inför universitetets 500-årsjubileum.

Konsistoriet, universitetets styrelse, sammanträdde ofta och skulle behandla ärenden av många skilda slag. I rättsliga ärenden hade konsistoriets ledamöter, universitetets professorer, domsrätt över studenterna, universitetslärarna och annan personal som hörde till universitet. De rättsliga ärenden som är av intresse för undersökningen är de som innehåller referat av någon konflikt med exempel på skällsord. Dessa ord förekommer i protokollstexterna eftersom de är tänkbara språkbrott för vilka studenter, lärare och annan personal kunde dömas. Skällsorden förekommer särskilt i ärenden som skipar rätt i misstänkta våldsbrott.

Totalt finns det i hela serien protokoll från 4 949 sammanträden, vilket med bilagor uppgår till 8 629 tätt tryckta sidor i Sallanders utgåva (Hammermo 1999). Jag har begränsat urvalet till en tidsperiod på 51 år, nämligen 1624–1674, och använder då elva volymer i serien för sökningen efter data. Materialet förkortas KP av mig i de följande källangivelserna i artikeln och följs då av ett volymnummer och en sidangivelse. De två första årens protokoll är mycket kortfattade och för perioden mellan den 14 maj 1633 och 19 december finns inga protokoll bevarade (KP1: förord).

Den tryckta utgåvan av protokoll har ett utförligt sakregister där uppslagsorden *otidighet*, *ärekränkning*, *bråk*, *dråp*, *skadegörelse*, *slagsmål* och *övervåld* har lett min sökning fram till rättsliga ärenden där protokollstexten har återgivit skällsord. Protokollstexternas referat av verbala konflikter varierar så yttranden med skällsord kan formuleras som direkt anföring, indirekt anföring eller som ett enskilt angivet skällsord. För åren 1624–1626, 1634–1635 och 1641 har inga ärenden med skällsord kunnat identifieras. Totalt omfattar undersökningen ändå invektiv från 262 ärenden, vilka behandlas i ett eller flera protokoll. Många ärenden med återgivna skällsord hör ihop med studenternas livsstil. En utförlig beskrivning och analys av den sociohistoriska kontexten vid universitet i Uppsala på 1600-talet ges i Lars Geschwinds doktorsavhandling *Stökiga studenter* (2001).

I urvalets 262 ärenden återfinns 166 olika skällsord. Det måste betonas att inte alla dessa skällsord är studentinterna eller studentspecifika. De kan ha uttalats av andra språkbrukare än studenter och mot andra

språkbrukare än studenter. Stadsbefolkningen kom nämligen med regelbundenhet till det akademiska konsistoriet under denna tid och framförde sina klagomål mot studenterna och universitetets anställda.

För att beräkna en total förekomst av skällsord i mitt materialurval har jag inte varit mekaniskt textbaserad utan jag har djupanalyserat texterna och tillämpat en pragmatisk princip. Det innebär att jag inte räknar invektiven efter deras förekomst i protokollstexterna utan efter deras användning i en konkret språksituation som har föregått den rättsliga behandlingen i det akademiska konsistoriet. Många gånger kan texterna nämligen upprepa ett skällsord beroende på exempelvis flera vittnesuppgifter i ett ärende. Förolämpar en språkbrukare en annan med ett och samma invektiv flera gånger har detta räknats som ett enda belägg. Använder förolämparen skällsordet i pluralform och avser att ärekränka fler personer i en grupp människor har jag räknat detta invektiv som ett belägg. Har förolämparen däremot yttrat ett och samma skällsord till två klart urskiljbara personer och källmaterialet gör den klara distinktionen, då räknas skällsordsvarianten som två belägg. Om en kränkt person ger svar på tal och förolämpar med samma skällsord som den själv har skällts för, så räknas den varianten som två belägg. Det är alltså den pragmatiska principen med vilken 584 belägg har beräknats.

Endast en mycket liten del av alla 166 skällsord är möjliga att förstå för en svensk idag på 2010-talet. Alla 166 skällsord undersöks därför semantiskt med hjälp av Svenska Akademiens ordbok (SAOB) och ett par specialordböcker, Dahlgren (1914–1916) och Rietz (1862–1867). Referenserna till SAOB följs i denna artikel av en bokstav och ett nummer som betecknar spalt i ordboken. Därefter grupperas skällsorden med induktiv metod i semantiska fält efter de mänskliga egenskaper invektiven betecknar. Svahn (1999) har för sin skällsordsundersökning 11–15 fält. I min undersökning om tabun och skällsord urskiljs 14 olika betydelsefält. Denna typ av indelning i semantiska fält enligt de mänskliga egenskaper skällsorden betecknar skiljer sig från en annan möjlig semantisk kategorisering som t.ex. Rathje (2012) gör för skällsord och svordomar i modern

danska. Hon kategoriserar i tabuområden, om de fula orden betecknar avföring, könsorgan/sexualitet, fysiska och psykiska sjukdomar, religion/kyrka, prostitution och kriminalitet, djuriskhet eller etnicitet. I min semantiska fält-indelning kan t.ex. djurbeteckningar återfinnas i flera olika fält, eftersom olika djur i mitt material betecknar olika mänskliga egenskaper.

4. Skällsorden i semantiska fält

4.1 Semantiska fält för den medeltida lagens exempel på skällsord
Den lag som rättssystemet hade att följa på 1600-talet var Magnus Erikssons stadslag från 1350-talet. Lagböcker fanns tidigare endast som manuskript i olika avskrifter, men 1617 trycktes stadslagen och användes hela seklet. I Rådstugubalkens 31:a kapitel räknas en rad skällsord upp med det juridiska attributet förvunnen som betyder 'överbevisad' eller 'dömd'. Skällsorden är alla bötesbelagda med beloppet tolv mark.

§. 1. Detta är de ord, för vilka så skall bötas: förvunnen tjuv, förvunnen mördare, förvunnen lögnare, förvunnen skökoson, förvunnen mordbrännare, förvunnen son av en hynda, förvunnen träl, om han är fri, eller att kalla en god kvinna förvunnen horkona, eller förvunnen sköka, eller förvunnen trollpacka eller förvunnen förgörerska.
(Holmbäck & Wessén 1966: 182)

Av lagparagrafens elva exempelord framgår att de utpekade mänskliga egenskaper som kan tänkas uttrycka tabun på medeltiden är brottslighet, grov brottslighet, sexuell omoral, okristet liv, ondska, lögnaktighet eller låg social klasstillhörighet. Indelningen i manligt och kvinnligt i skällsordexemplen är tydlig. Att orden är osanningar i förolämpning framkommer i formuleringarna "förvunnen träl, om han är fri, eller att kalla en god kvinna förvunnen horkona". Bland de många brottsbeteckningarna finns ett avvikande exempel, ett metaforiskt skällsord som är

gränsöverskridande mellan människa och djur: *son av en hynda*. Här känner vi alltså i den medeltida stadslagen igen den moderna engelskans *son of a bitch*. Flera av den äldre Västgötalagens teman som incest, tidelag, fosterfördrivning och barnamord, saknas dock.

4.2. Skällsordens semantiska fält i konsistorieprotokollen

Det metaforiska skällsordet *son av en hynda* väcker frågan om skällsordens egentliga, denotativa betydelse. Semantiska fält-analysen tar fasta på en proposition, en ursprunglig betydelse i de ordböcker som har konsulterats vid analysen. Men i flera fall ger ordböckerna inte något klart besked om ordens denotativa betydelse utan anger en vag förklaring att ordet är ett ord med allmän nedsättande betydelse. Ordens utveckling mot ett pragmatiskt skällsord har alltså ibland lett till en betydelseblekning som omöjliggör en fastläggning av denotativ betydelse. För att säkra analysen och fältindelningen har de excerperade textställen talsituationer granskats och i flera semantiskt osäkra fall har en sådan granskning kunnat klargöra *the situated meaning*.

De mest frekvent förekommande skällsorden har kunnat urskiljas och får i analysen bilda en topikalisk kärna i ett avskilt fält dit flera synonyma skällsord har räknats. Indelningsgrunden har gällt olika mänskliga egenskaper som har nedvärderats av språkbrukarna. Dessa egenskaper har sedan uttryckts i min analys med en substantivering och för flera semantiskt fält med substantiviska ordpar i avsikt att begränsa indelningsgrunderna och skapa en tydligare översikt i resultatredogörelsen. Då har slutligen 14 semantiska fält för de 166 invektiven kunnat fastställas med induktiv metod.

Sex fält har en framskjuten ställning som förtydligas av att de alla har ett stereotypt och centralt skällsord med många belägg. Dessa stereotypa skällsord och deras betydelsefälts benämningar framgår av tabell 1. Redovisningsordningen följer de stereotypa skällsordens frekvens. Det allra vanligaste skällsordet är *hundsfoft* i fältet omanlighet och feghet. Idag skulle en svensk rätt och slätt säga *hundfitta*, eftersom or-

Tabell 1: De stereotypa skällsorden och deras betydelsefält

Stereotypt invektiv	Belägg	Betydelsefält
<i>Hundsfoth</i>	91	Omanlighet och feighet
<i>Skälm</i>	70	Falskhet och svek
<i>Hora</i>	43	Otukt och liderlighet
<i>Tjuv</i>	40	Brottslighet
<i>Bälghund</i>	31	Snålhet och girighet
<i>Skinnbracka</i>	21	Grupptillhörighet och utanförskap
<i>Pennal</i>	19	Grupptillhörighet och utanförskap

det ursprungligen betyder ”yttre könsdelar hos hynda” (SAOB, H1425). Som personbetecknande skällsord blir det alltså ett metaforiskt uttryck men hämtar sin styrka från två tabuområden: könsorgan och djur. Det beläggs först fyra gånger 1642 och vid tre av tillfällena är det tyskar som förolämpar andra personer med *hundsfoth*. Är skällsordet möjligtvis ett tyskt lånord? Efter debutåret får *hundsfoth* en explosionsartad utveckling med inte färre än 91 belägg under perioden.

På andra plats i studentstadens skällsordsregister kommer det mycket stereotypa skällsordet *skälm* i betydelsefältet falskhet och svek. Ordet hade en kraftig förolämpande effekt på 1600-talet men har i dag förlorat sin mycket negativa innebörd. På tredje och fjärde plats i tabellen kommer de klassiska temana om sexuell lättfärdighet med det stereotypa *hora* och om brottslighet med det för denna tid likaledes stereotypa *tjuv* (jfr Garrioch 1987).

Det femte temat med ett frekvent och stereotypt skällsord är betydelsefältet snålhet och girighet. Det stereotypa skällsordet *bälghund* är

metaforiskt och gränsöverskridande i egenskap av djurbeteckning med funktion som pejorativ personbeteckning. Det betyder ungefär 'glupsk hund som äter mycket och fort'. Just det ordet var studenternas skällsord för de hyresvärdar som studenterna ansåg tog för mycket betalt i rumshyra. Det framgår av flera enskilda förolämpningssituationer att just detta ord tog fasta på girigheten hos borgarna.

Som framgår av tabellen har betydelsefältet grupptillhörighet och utanförskap två centrala skällsord, *skinnbracka* och *pennal*, vilket återspeglar dualismen mellan studenter och borgare i staden Uppsala. *Skinnbracka* är en nedvärderande personbeteckning för borgare, särskilt hantverkare. Den pejorativa beteckningen *skinnbracka* riktade främst in sig på den förolämpade personens grupptillhörighet. *Pennal* är skällsordet för en förstaårsstudent och utgör grunden för *pennalism* som betyder 'kamratförtryck'. Ordet användes av äldre studenter för att kränka de yngre nyanlända studenterna. Båda orden är metaforiska uttryck då *skinnbracka* betyder 'skinnbyxor' och *pennal* ursprungligen betyder 'pennskrin'.

Förutom de sex framträdande temaområdena ovan med de frekventa stereotypa skällsorden har analysen urskilt ytterligare sju mindre framträdande betydelsefält och till sist en restkategori (allmänna och övriga skällsord) vars betydelseblekning har omöjliggjort en inordning i de tematiska fälten. I tabell 2 redovisas samtliga fjorton fälts benämning, fältens antal invektiv och antal belägg. Redovisningsordningen följer fältens grad av representation i materialet så till vida att den tar hänsyn till antal varianter av skällsord och deras totala antal belägg i ett betydelsefält.

Tabellen visar samtliga semantiska fälts benämningar. Jag har valt att utgå från negativt värderande adjektiv för olika mänskliga egenskaper och har substantiverat dem. Från denna princip avviker det första fältets första benämning, eftersom *grupptillhörig* inte är ett negativt värderande adjektiv för mänskliga egenskaper, som de övriga gruppernas *otuktig/liderlig, brottslig, falsk/sveckfull, omanlig/feg* och så vidare. Ett undantag från min benämningsprincip är också fältet dryckenskap och tobaksbruk

Tabell 2: Alla betydelsefält, antal skällsord och belägg

Betydelsefält	Antal skällsord	Antal belägg
Grupptillhörighet och utanförskap	36	96
Otukt och liderlighet	23	74
Brottslighet	12	56
Falskhet och svek	10	88
Omanlighet och feighet	6	108
Snålhet och girighet	9	43
Oduglighet och uselhet	17	29
Ondska och grymhet	8	21
Dumhet	12	18
Pratighet och skvalleraktighet	7	16
Dryckenskap och tobaksbruk	10	11
Övermod och högfärd	6	6
Narraktighet	2	2
Allmänna och övriga skällsord	8	16
Totalt	166	584

som snarare betecknar en aktivitet än egenskap. Det tredje och sista undantaget är förstas restkategorin allmänna och övriga skällsord.

Tabellen visar vidare att fälten falskhet och svek respektive omanlighet och feighet med de mycket frekventa stereotyperna *skälm* respektive *hundsfojt* har få invektivvarianter. Stereotyperna är alltså mycket dominerande i dessa betydelsefält och har inte många synonymer. Fältens

skällsordslexikon är begränsat.

Tabell 2 visar också att det förutom de sex mycket starka fälten, de som har ett stereotypiskt skällsord i sin kärna, också finns ett sjunde semantiskt fält, nämligen oduglighet och uselhet, som innehåller många varianter av skällsord och en hel del belägg, 29 stycken. Detta fält har dock inte något stereotypiskt skällsord som förekommer många gånger. På så vis intar detta betydelsefält en mellanställning bland de topiker som Uppsalas studenter förolämpade varandra och andra stadsinvånare med på 1600-talet. Det saknar stereotypiskt skällsord precis som de mindre frekventa betydelsefälten men är trots detta relativt framträdande i skällsordsvariation och användning. Totalt har alltså 166 varianter av skällsord belagts 584 gånger i tretton tydligt avgränsade betydelsefält och i en kategori av allmänna och övriga skällsord.

4.3. De semantiska fältens skällsord

I detta avsnitt följer en redogörelse för alla fältens skällsord och deras belägg i fjorton särskilda avsnitt.

4.3.1. Grupptillhörighet och utanförskap

Adelmansbyke, archipenal, borgmästarelösen, brachenschiöld, bracka, byfogde, bödel, bödelsknekt (2), bönhas, deposituss, doctor chalett, finne (2), finnehunder, grytgjutareson, horunge (10), huttlare, jute (4), kofot (5), korv (3), korvknekt (2), landslöpare, mäsketäffa, pannekaka (2), pennal (19), peppling, prästefitta, skinnareson, skinnbracka (21), skomakarunge, skrubber, sutor, studentförföljare, svartefågel, torpare, vaktracka, Willerswantz.

I detta fält finns 36 olika skällsord, som anges ovan, med totalt 96 belägg. Orden är personbeteckningar som nedvärderar en medlem av en viss social klass, studentgrupp, nationalitet, yrke eller liknande. Dessa beteckningar, visar konsistorieprotokollen, användes i sådana talsituationer att

det blir uppenbart att förolämparen placerade den tilltalade och kränkta personen utanför gruppgemenskapen. För en nutida svensk är endast ett fåtal av dessa ord möjliga att förstå, som t.ex. *bödel*, *finne* och *horunge*. Det sista i raden skulle till och med kunna fungera som skällsord än idag. De ord som är obekanta för en nutida svensk kan ibland göra ett lustigt intryck. Men på 1600-talet var de djupt kränkande personbeteckningar.

Det mest frekventa skällsordet i gruppen är *skinnbracka* med 21 belägg, som visserligen kan ha betydelsen 'snål och girig', men i materialet huvudsakligen är studenternas beteckning på borgarna i staden. *Bracka* var studenternas elliptiska uttryck för *skinnbracka* (SAOB, B4127). En snickare kallades för *skrubber*. Hantverkare utan tillstånd eller kompetens kallades för *bönhas* och *huttlare*.

Att skomakarens barn kallades för *skomakarunge* blev i en särskild talsituation en förolämpning. Likadant är de annars neutrala *byfogde*, *torpare* skällsord när de nedvärderar en stadstjänsteman av högre rang eller en prästman med liten jordbruksfastighet. Intressanta är också icke konventionella skällsord som *grytgjutareson*, *skinnareson* och *sutor*, som betyder 'skomakare' (SAOB, S14700). Dessa tre ord användes av studenter mot andra studenter. Troligtvis var hantverkarnamnen beteckningar på de tilltalade studenternas fäder och i en konfliktfylld talsituation blev dessa ord till skällsord.

På andra plats i frekvensordningen för detta semantiska fält hamnar *pennal* med 19 belägg. Den verbala pennalismen bland studenter var också utbredd, vilket några exempel ovan visar. *Pennal* liksom det ovanligare *kofot* (5 belägg) var skällsord för förstaårsstudenter. *Kofot* var en metaforisk benämning för det djuriska och ociviliserade hos de nyanlända som skulle uppfostras till goda seder av de äldre studenterna. *Peppling* (SAOB, P943) och *svartefågel* användes pejorativt om präststudenter. De vaktknektar som skulle bevaka nattordningen i Uppsala kallades för *vaktracka*, *korvar* eller *korvknektar*. Varför de kallades för just maträtten *korvar* förblir oklart (SAOB, K2543).

Det finns i detta betydelsefält flera invektiv som är kreativa, nybildade

skällsord En rådman i staden kallades av studenter för *brachenschiöld*, *doctor chalett* (KP4: 260). Med bitsk humor hade studenterna med denna ordbildning attackerat borgarens ärlighet och grupptillhörighet genom att skälla honom för en *bracka*, anspela på en adelsmans namn och ge honom en akademisk titel till ett ord som möjligen kunde beteckna en kvinnas huvudbonad. Rådmannen tilltalas med gränsöverskridande pejorativa antydningar för hantverkare, adelsman, universitetslärare och kvinna (se även Falk 2008).

Maträtten *pannekaka* var ett nedvärderande skällsord för student eller rådman från Uppsala, kanske eftersom landskapet runt universitetsstaden Uppsala är platt som en pannkaka. *Jute* kunde vara en neutral benämning för någon från Jutland, alltså Jylland eller Danmark, men kunde också användas pejorativt med en betydelsenynans 'falsk och svekfull' (SAOB, J308). *Finne* var inget konventionellt skällsord men kunde bli det i konfliktfyllda talsituationer. Den som inget land hade kallades *landslöpare*.

4.3.2. Otukt och liderlighet

Det prototypiska skällsordet i detta semantiska fält är *hora* med 43 belägg. Men inom fältet finns totalt 23 olika invektiv som har noterats 74 gånger. Skällsordet *hora* användes som förolämpande uttryck även mot män i 1600-talets akademiska Uppsala, vilket framgår av Tabell 3 nedan i vilken man förkortas m och kvinna förkortas kv.

Tabell 3 visar att det finns en mängd sammansättningar där *hora* utgör förled eller efterled i skällsordet. Därför förstås dessa ord av nutida svenskar. Ord för otuktiga kvinnor som *fotsa*, *kofferska*, *kofsa*, *portfälla*, *skamsäck*, *slamsäck*, *slev*, *sluna*, *täfsa* är omöjliga att förstå som synonymer till *hora* i nutida svenska. Det är intressant att notera att kvinnor skäller andra kvinnor för liderlighet med orden *hora*, *trappehora*, *portfälla*, *sliprumpa* och *kofsa*. Det är ett mönster som även framkom i min avhandling om 1630-talets Uppsala (Falk 2011: 192–193). Dessa kvinnor i konsistorieprotokollen, förolämpare och förolämpade, är pigor och hustrur

Tabell 3: Skällsord för otukt och liderlighet fördelade på förolämpares/förolämpads kön.

Skällsord	m→m	m→kv	kv→m	kv→kv
<i>Bagarehora</i>				1
<i>Fotsa</i>		1		
<i>Fähynda</i>		2		
<i>Hora</i>	10	26	1	6
<i>Horfiskal</i>	1			
<i>Horfitta</i>		1		
<i>Horjägare</i>			1	
<i>Horkarl</i>			2	
<i>Horpack</i>	1			
<i>Horsäck</i>		1		
<i>Hynda</i>		1		
<i>Kofferska</i>		1		
<i>Kofsa</i>	1	3		1
<i>Kona</i>		3	1	
<i>Portfälla</i>				1
<i>Sköka</i>		1		
<i>Skamsäck</i>	1			
<i>Slamsäck</i>		1		
<i>Slev</i>		2		
<i>Sliprumpa</i>				1
<i>Sluna</i>		1		
<i>Trappehora</i>				1
<i>Täfsa</i>				1

till hantverkare i staden och vid universitetet vars verbala konflikter har refererats av sekreteraren. Många kvinnor i staden kom till konsistoriet för att kräva sin rätt mot förolämpande studenter till exempel.

Det andra intressanta mönstret är att så många belägg finns för att studenterna kallade kvinnor för *hora*. Ordet användes mycket sällan av en man till en kvinna i stadens rättegångsprotokoll från 1630-talets Uppsala då det hade en mycket stark laddning i den muntliga stadskulturen och bar fortfarande sin egentliga betydelse av sexuellt otuktig kvinna. Bland studenterna har betydelseblekningen gått långt, så långt att de upprepade gånger kallar kvinnor för horor utan att specifikt referera till sexuell liderlighet utan använder skällsordet som en expressiv markör vid verbala konflikter. Det tredje intressanta mönster som kan avläsas i tabellen är det faktum att studenterna sinsemellan kallade varandra *hora*. Då har ordet i sin betydelseutveckling fått funktionen av skällsord även mot män. Denna pragmatiska utveckling kallar jag i min avhandling för pragmatikalisering (Falk 2011: 194-198).

4.3.3. Brottslighet

galgeristare, hundetjuver, hönstjuv, kåkhora, myntemakare, mörderska, rånsman, rövare (4), skurk (3), tjuv (40), tjuvpack, tjuvunge.

I det semantiska fältet Brottslighet har det stereotypa skällsordet *tjuv* 40 belägg och är därmed nästan lika vanligt som *hora* i det semantiska fältet otukt och liderlighet. Här finns dock endast 12 skällsord för brottslingar, medan det föregående fältet hade nästan dubbelt så många varianter, nämligen 23. I detta fält är brottsbeteckningarna i huvudsak genomskinliga och förståeliga även för en nutida svensk. Till fältet brottslighet har jag räknat *kåkhora*, eftersom det så tydligt betecknar någon som har dömts till ett straff för sitt sexualbrott (SAOB K3573). Kåken var i äldre tid stadstorgets skampåle som den dömda personen stod bunden vid. I modern svenska är kåken ett slangord för 'fängelse'.

I Uppsala på 1600-talet var alltså *tjuv* ett typiskt och konventionellt skällsord. Men ordets sakliga, ursprungliga betydelse som brottsanklagelse är också fullt levande i det undersökta materialet. I inget av de 40 beläggen i universitetets domstol konsistoriet har emellertid den med ordet *tjuv* benämnda personen bevisats vara skyldig till stöld. Detta skällsord är inte heller det vanligaste skällsordet i studentkretsar. Det verkar som om det är topikerna i de följande två betydelsefälten som har företräde i deras flora av skällsord.

4.3.4. Falskhet och svek

bedragare (3), falskehunder, förförare (2), ljugare (2), långrumpa (4), lögnare, menedare, räv (3), skälm (70), smick.

Detta semantiska fält har visserligen ett par färre varianter i sitt förråd än fältet brottslighet, men det stereotypa skällsordet *skälm* är långt mer frekvent än *tjuv* i redovisningen av det föregående betydelsefältet. För ordet *skälm* uppger SAOB (S5801) betydelsen ”opålitlig l. skrupelfri l. svekfull l. skurkaktig person, bedragare, förrädare, numera förbleknad betydelse: skojare, spjuver.” Ordet har i nutida svenska genomgått en meliorisering, en uppvärdering av det denotativa innehållet och används inte som skällsord idag. För ett skällsord som är så frekvent i materialet är det svårt att i skilda talsituationer utläsa någon tydlig betydelsekomponent, men svek av löften och avtal är framträdande i de kontexter som beskrivs i protokollen. Skällsordet *skälm* används endast mot män på 1600-talet.

4.3.5. Omanlighet och feighet

ballskräppa, bondemärr, bärnhyttare (6), fitta (2), hanrej (2), hundsfott (91), kujon (5)

Detta betydelsefält har ännu färre skällsordsvarianter än det föregående

men utgör ett mycket utpräglat tabuområde för de svenska studenterna på 1600-talet. För ett så stereotyp och högfrekvent skällsord som *hundsfoft* är det svårt att uttala sig om hur stark betydelsen 'feg' är i förolämpningen. Som framgick i avsnitt 4.2. ovan debuterade skällsordet i studentkretsar 1642 och redan tjugo år senare på 1660-talet var *hundsfoft* ett utslitet, betydelseblekt skällsord. En tullknekt förklarade: "om iagh hade kallat honom hunsfoft, att iag intet mente ährerörigt dher medh" (KP 7: 248). För dagens svenskar är ordet helt obekant.

Även för den tidens språkbrukare kunde vissa andra ords betydelse vara oklar, vilket är fallet för den student som skällde en stockholmsborgare 1651: "Johannes Samuelis bekände sig hafua sagdt samma ordh men intet förståt huad thet war, uthan tänckt at hanerey skulle wara så myckit som perlementmakare" (KP 4: 43-44). *Hanrej* är den "man, vars hustru är honom otrogen" (SAOB, H424). Studenten trodde att han skällt stockholmsborgaren för en bråkmakare.

Delar av mannens könsorgan, *ballskräppa* (SAOB, B175) och *kujon* (SAOB, K3120) betecknar bägge feghet liksom uttrycket *bärnhyttare* (SAOB, B4832), ett lånord från tyskan. Könsordet *fitta* som skällsord mot män betecknade också troligtvis feghet.

4.3.6. Snålhet och girighet

bälghund (31), *mashund* (2), *mas* (2), *matljugare*, *skavare* (2), *skinnare* (2), *studentätare*, *tommer*, *tomhunder*.

Bälghund med betydelsen 'storätare, slukvarg' (SAOB, B4758) är det frekventa skällsordet i betydelsefältet snålhet och girighet som är det sista fältet i redovisningen som har ett stereotyp skällsord. Ett så frekvent skällsord fick troligen en allmänt nedsättande betydelse. Skällsordet användes bland annat av studenter mot universitetets eller stadens vaktpersonal som hade beslagtagit vapen, de värjor som flera studenter bar.

4.3.7. Oduglighet och uselhet

byting, bängel, krasslare, kryckel, lappare (8), palta, prackare (5) skinnpäls, snorhunder, svinhund, smedsklinka, smedskrympa, stryker, suddunge, tiggare (2), tufsa, vagant.

Detta betydelsefält utgör en mellangrupp på så vis att det saknar ett frekvent och stereotypt skällsord, men det innehåller ändå 17 olika varianter. Orden är inte bekanta för nutida svenskar, men *svinhund* är genomskinligt och skulle fortfarande kunna användas som skällsord. I fältet oduglighet och uselhet finns några betydelsevarianter bland skällsorden. *Kryckel, bängel, krympa, byting* betecknar en liten och ibland vanskapt person. *Lappare, prackare, skinnpäls* och *palta* riktar sig alla mot personer som bär trasiga kläder. Betydelsekomponenterna 'smuts' och 'oordning' finns i skällsorden *snorhunder, svinhund, tufsa* och *suddunge*. Och i skällsorden *krassla* och *stryker* finns egenskaperna 'trög' och 'arbetsskygg'. En *vagant* är en lösdrivare (Dahlgren 1914-1916) som kanske också är *tiggare*.

Detta betydelsefält vittnar om språkbrukarnas oro för fattigdom som ytterst kunde leda till att en person blev *vagant* och *tiggare*, någon som levde helt utan grupptillhörighet, utanför en social gemenskap. 1600-talets skällsord i detta fält riktar in sig på klädernas uselhet och en kropps-konstitution som kanske omöjliggjorde förvärvsarbete.

4.3.8. Ondska och grymhet

best (2), dogg, djävul (11), djävulungar, fan (3), fördärvare, sate, tyrann.

Betydelsefältet ondska och grymhet är intressant, eftersom det mest frekventa skällsordet är *djävul* med elva belägg. Det skulle i pluralform kunna fungera som svordom. Liksom *sate*, i lite annorlunda form, som *satan*. *Fan* skulle utan redigering kunna fungera som svordom. Men i materialet är dessa tre ord mycket pejorativa personbeteckningar och behandlas som skällsord i protokollen. Dessa tre, *djävul, fan* och *sate*, kan

än idag fungera som skällsord på svenska. *Fördärvare* är ett uttryck för djävulen (SAOB, F2506) och *best* betecknar en djuriskt rå och grym person (SAOB, B1632). Med skällsord från detta betydelsefält får förolämpningen förbannelsens karaktär.

4.3.9. Betydelsefältet dumhet

fisk, fåne, fårehop, höna, kalvhuvud, kärkejös, orre, ovetting (2), rumpoxe, tok, åsna (6), åsnapanna.

Varianter och belägg på skällsord som betecknar dumhet i universitetsstaden Uppsala är få. Åtta av de tolv varianterna är gränsöverskridande och betecknar egentligen djur. Dumhet är uppenbarligen inget tabuiserat tema som leder till många skällsord som refereras i konsistorieprotokollen. Av 1600-talsorden i detta fält kan både *fåne* och *åsna* fungera som skällsord än i dag.

4.3.10. Pratighet och skvalleraktighet

belackare, budkavle, haspa, kärring (6), rofferska (5) skvallerkärring, stormunner.

Inte heller pratighet och skvalleraktighet verkar ha varit ett laddat ämne att skapa skällsord för. Det vanligaste i detta betydelsefält är *kärring*, för vilket SAOB (K3708) uppger betydelsen yanserna 'gammal, ful, ondsint, envis, sladderaktig'. Fem av de sex beläggen riktar sig mot män och kontexten antyder betydelsen yansen 'skvalleraktig'. Även skällsordet *skvallerkärring* riktar sig mot en man. *Rofferska* med fem belägg verkar vara ett allmänt nedsättande skällsord med många betydelsevarianter i SAOB och förekommer i mitt källmaterial tillsammans med *hora* och skulle alltså kunna betyda 'lättfärdig, liderlig'. Men främst verkar beläggen peka på definitionen "kvinna som går från det ena huset till det andra med skvaller" (SAOB, R2370). Erik Nilssons hustru Marie förklarade

1659 (KP5:200) med tydlighet ordets innebörd: ”rofferska effter hoon hafwer illa kringfört mitt namn i staden.”

4.3.11. Dryckenskap och tobaksbruk

bevoir, brännevinspipa, debauchant, fyllebytta, fyllehunder (2), fyllehynda, fyllepäls, fylleracka, potator, tuggbuss.

Dryckenskapen var verkligen utbredd under 1600-talet i universitetsstaden Uppsala, vilket är uppenbart vid en genomläsning av konsistorieprotokollen. Även i studentfängelset kunde de internerade studenterna dricka öl och brännvin. Men dryckenskapen var inte tabubelagd och mycket sällan skälldes någon för att vara en *fyllebytta* eller liknande.

4.3.12. Övermod och högfärd

fogdekarl, kaxe, pirukfinne, potentat, påfågel, remgosse.

Övermod och högfärd utgör ett mycket begränsat betydelsefält med endast sex enskilda belägg. Tre av beläggen riktar sig dessutom mot en enda student, uppenbarligen från Finland: *fogdekarl, pirukfinne, påfågel* (KP 5: 229).

4.3.13. Narraktighet

narr, apa

Det minsta betydelsefältet narraktighet har endast två skilda belägg.

4.3.14. Allmänna och övriga skällsord

fähund (4), hund (5), komperska, racka (3), snoker, spåkärning, svinrumpa.

Dessa ovanstående skällsord har jag trots en finfördelning på tretton olika signifikanta betydelsefält inte kunnat hitta någon tydlig synonym

till vad gäller personlig egenskap. Med de betydelseförklaringar som ordböcker anger och källmaterial antyder passar de inte in i något av de andra fälten. I flera fall är de allmänna och otydliga i sin denotation och fungerar rent generellt som ett skällsord.

Det som väcker uppmärksamhet är djurbeteckningen *hund* med fem belägg. Hunden har fungerat som nedsättande skällsord allt sedan de medeltida lagarna i Sverige och är fortfarande på 1600-talet en frekvent djurbeteckning som blir skällsord. Synonymerna och ordsammansättningarna är många i hela materialet; i denna restkategori återfinns både *fähund* och *racka* med flera belägg vardera.

5. Slutsatser och diskussion

Att det akademiska konsistoriets protokoll från 1600-talets Uppsala är en rik källa för språkforskning visar denna begränsade undersöknings omfattande resultat. En stor mängd belägg för skällsord har samlats in. De flesta skällsorden är också specifika för tiden, kulturen och studentgruppen. Av betydelsefältanalysen kan några slutsatser dras om språkbrukarnas tabun och skällsordens sociala funktion, menar jag.

Lögnen är den egenskap som förknippas med flera olika skällsord. Uttryck som ”det ljög du som en hora” och ”det ljög du som en tjuv och skälm” med flera liknande jämförelser återkommer under hela den undersökta perioden. Till många vanliga stereotypa skällsord förekommer ett synonymt uttryck som *ingen ärlig karl* och *ingen ärlig hustru*. Ett centralt betydelsefält i grupperingen av skällsord i betydelsefält är just topiken falskhet och svek med *skälm* som ett mycket frekvent skällsord bland studenterna.

Betydelsefältanalysen visar också tydligt att förolämparna med sina skällsord ville förskjuta den förolämpade från en social gemenskap. Det semantiska fältet grupptillhörighet och utanförskap utgör också det största fältet vad gäller antalet varianter av skällsord. Även andra betydelsefält såsom Brottslighet, Otukt och liderlighet samt Oduglighet och uselhet

tyder på att den förolämpade förskjuts från den sociala gemenskapen.

Att dessa ord i de frekventa betydelsefälten överhuvudtaget kunde bli kraftuttryck bör ha sin grund i en känslomässig laddning till deras sakliga, objektiva innehåll. Det är skälet till att undersöka skällsorden semantiskt och på så vis synliggör denna undersökning språkbrukarnas tabuföreställningar eller förhållanden som skrämde dem. Analysen av resultatet med ett flertal semantiska fält visar att sådana föreställningar eller förhållanden som väckte rädsla och oro var flera. Resultatet visar en stor mängd varianter av skällsord totalt och i flera av betydelsefälten. Det fanns alltså en stor variationsrikedom när språkbrukarna ville angripa varandra verbalt.

En jämförelse mellan olika tider och språk kan i historisk belysning ge intressanta upplysningar om vilka tabun som låg till grund för ärekränkningar. I jämförelse med den äldre Västgötalagen saknas i 1600-talets Uppsala uppenbara anspelningar på incest, barnamord, tidelag och trolldom. I jämförelse med Labovs (1972) moderna amerikanska undersökning av tonåringar saknas bland 1600-talets studenter topiker som utseende och hygien, men fattigdomstemat verkar vara gemensamt.

Indelningen av invektiv i semantiska fält försvåras av det ursprungliga ordets betydelseutvidgning och polysemi. Skällsord kan ha mist det mesta av sin denotation och blivit allmänt pejorativa personbeteckningar. Så var säkert fallet för de stereotypa skällsorden. Intressant i en historisk belysning är att stereotyperna *hundsfott*, *skälm*, *tjuv*, *bälghund*, *skinnbracka* och *pennal* alla har förlorat sin roll som skällsord. Det är endast stereotypen *hora* som behållit sin laddning in i modern tid alltifrån de medeltida lagarnas exempelsamlingar på skällsord.

Det stereotypa skällsordet *hora* bland 1600-talets studenter i Uppsala hade redan blivit en formel för ärekränkning och betecknade förkastligt, oärligt beteende i allmänhet med utgångspunkt i tabut för liderlighet och otukt. Det framgår av redogörelsen i avsnitt 4.3.2. En intressant jämförelse kan här göras till Rathje (2012: 3) där det framkommer att danskarnas tio-i-topp-lista över fula ord i dag toppas av *luder* i både den unga och

äldre generationen. *Luder* är danskarnas motsvarighet till svenskarnas *hora*. En annan intressant jämförelse med Rathje (2012: 5) kan göras i hennes kategori övrigt där de vanligaste uttrycken för unga danskar är nedsättande skällsord för kvinnor, som på första plats *kælling* och på andra plats *sæk*. Det är två skällsord som i svenska formerna *kärring* och *säck* återfinns i det svenska 1600-talsmaterialet! Svahn (1999: 109) skriver med utgångspunkt i sin diakrona studie om skällsord att "[de] kulturella föreställningar som uttrycks i de nedsättande orden har inte moderniserats i takt med samhälleliga förändringar."

I ett historiskt perspektiv är den unga gruppen män under utbildning i studentstaden intressant att betrakta närmare med avseende på de pejorativa skällsordens användning. I jämförelse med Jonssons (2007) och Evaldssons (2005) undersökningar av barn och unga idag kan 1600-talets unga studenter sägas skapa sin identitet, sexualitet, manlighet, sociala status, men även kategorisera sig själva som grupp och delgrupper med de frekventa skällsorden *hundsfott* och *pennal*, och alla andra kreativa nybildningar mot varandra och andra samhällsgrupper i staden, vilket framkommer ovan i avsnitten 4.3.1. och 4.3.5. 1600-talets studenter var tydligen, i likhet med dagens ungdomar, innovatörer i sin användning av språket i vardaglig kommunikation.

Gränsöverskridningar gav skällsorden kraft. En tydlig gränsöverskridning är som tidigare nämnts att människor jämförs med djur i skällsorden. Hunden var prototypen som funnits sedan medeltidens lagar. Och den är huvudord i många sammansättningar som finns i stort sett i alla betydelsefält: *finnehunder*, *fähynda*, *falskehunder*, *bälghund*, *mashund*, *tomhunder*, *snorhunder*, *svinhund*, *dogg*, *fyllehunder*, *fyllehynda*, *fylleracka*, *fähund*, *hund* och *racka*. I alla betydelsefält utom två återfinns djurbeteckningar som skällsord. Ett av de djurlösa betydelsefälten är brottslighet, som troligen i sig utgjorde ett tillräckligt starkt normbrott. Lagens gräns överskreds, så att gränsen människa/djur inte behövde överskridas i skällsordet.

Kraften i skällsorden generellt kom uppenbarligen från lagens förbud,

att bruka skällsord i en konfliktsituation var ett normbrott. Att skällsorden med aktivering av samhällliga tabun upprätthöll respekten för samhällets officiella norm för ärligt liv är en slutsats som Garrioch (1987: 111) drar. Lagens bud och tillämpning ledde i varje fall inte till att människorna upphörde att förolämpa varandra med skällsorden. Det visar också min undersökning. Denna paradox med dubbla normer, den dolda och den öppna normen, diskuteras av Teleman (1987:17) när det gäller svordomsbruk.

”Svordomarna har nog uppfattats som språkliga kuriosa”, skriver Teleman (1987: 16) vidare. De har räknats till ”allmänt kritiserade vulgareismer i det privata vardagsspråket”. Han menar också ”att språkvetenskapen har haft lättare att handskas med sådana inslag i språket, som bär eller åtskiljer referentiella betydelser, än med de språkliga element som handlar om talaren och hans förhållande till det som sägs och till den som lyssnar” (ibid.). Min undersökning har gjort ett försök att handskas med skällsorden på 1600-talet, delvis som bärare av referentiell betydelse och delvis som kraftuttryck som anger en känsloladdad relation i en verbal konflikt. Konsistorieprotokollen visar att denna form av vulgärt vardagsspråk inte alls var privat. Språkbruket, eller språkmissbruket, var offentligt och en samhälllig angelägenhet. Undersökningens omfattning med 262 ärenden med förolämpningar som innehåller 166 olika skällsord med totalt 584 belägg visar att skällsorden definitivt inte kan betecknas som språkliga kuriosa.

Erik Falk
Institutionen för nordiska språk
Uppsala universitet
Erik.Falk@nordiska.uu.se

Referenser

- Abrahams, Roger. 1962. Playing the dozens. *Journal of American Folklore* 75. 209-218.
- Dahlgren, F.A. 1914-1916. *Glossarium öfver föråldrade eller ovanliga ord och talesätt i svenska språk*. Lund: Gleerups förlag.
- Dollard, John. 1939. The dozens. The dialect of insults. *American Imago* 1. 3-24.
- Evaldsson, Ann-Carita. 2005. Staging insults and mobilizing categorizations in a multiethnic peer group. *Discourse & Society* 16: 6. 763-786.
- Falk, Erik. 2006. Verbala förolämpningar i 1600-talets Uppsala. Opublicerad D-uppsats. Institutionen för nordiska språk. Uppsala
- Falk, Erik. 2008. Iniurias verbales. Förolämpningar i 1600-talets Uppsala. I P. Ström (red.) *Promotionsfesten i Uppsala den 30 maj 2008*. Acta Universitatis Upsaliensis. Skrifter rörande Uppsala universitet. B. Inbjudningar 155. Uppsala: Uppsala Universitet. 9-22.
- Falk, Erik. 2011. Verbala förolämpningar i 1630-talets Uppsala. En historisk talaktsanalys. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk 85. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Garrioch, David. 1987. Verbal insults in eighteenth-century Paris. I P. Burke & R. Porter (red.) *The social history of language. The social history of language*. New York, New Rochele, Melbourne & Sydney: Cambridge University Press. 104-119.
- Geschwind, Lars. 2001. Stökiga studenter. Social kontroll och identifikation vid universiteten i Uppsala, Dorpat och Åbo under 1600-talet. *Studia Historica Upsaliensia* 199. Uppsala. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Hammermo, Olle. 1999. Protokollsvenska under 1600-talet. Presentation av ett projekt i vardande. Manus till *Svenskans beskrivning* 24, Linköping 22-23 oktober 1999.
- Holmbäck, Åke & Elias Wessén. 1946. *Landskapslagar tolkade och förklarade för nutidens svenskar*. Femte serien. Äldre västgöotalagen, Yngre västgöotalagen, Smålandslagens kyrkobalk och Bjärköarätten. Stockholm.
- Holmbäck, Åke & Elias Wessén. 1966. Magnus Erikssons stadslag i nusvensk tolkning. Skrifter utgivna av Institutet för rätthistorisk forskning. Rätts-historiskt bibliotek 7. Stockholm: Nordiska bokhandeln.
- Jonsson, Rickard. 2007. Blatte betyder kompis. Om maskulinitet och språk i en högstadieskola. Stockholm: Ordfront Förlag.
- KP=Uppsala universitet. Akademiska konsistoriets protokoll. 1968-1973. I H. Sallander. Acta Universitatis Upsaliensis. Skrifter rörande Uppsala

- universitet. C. Organisation och historia 18: 1-11. Uppsala
- Labov, William. 1972. Rules for ritual insults. I D. Sudnow (red.) Studies in Social Interaction. New York: The Free Press. 120-169.
- Nationalencyklopedin. 1989-1996. Höganäs.
- Rathje, Marianne. 2012. *Luder og laban*. De grimteste ord i to generationer. I *Nyt fra Sprognævnet* 2012/2. 1-8.
- Rietz, Johan Ernst. 1862-1867. Svenskt dialekt-lexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket. Lund: Gleerups Förlag.
- SAOB=Ordbok över svenska språket. Svenska Akademien. 1-, 1898-. Lund.
- Svahn, Margareta. 1999. Den liderliga kvinnan och den omanlige mannen. Skällsord, stereotyper och könskonstruktioner. Stockholm: Carlssons.
- Teleman, Ulf. 1987. De svenska svordomarna och deras grammatik. *Nysvenska studier* 67. 15-87.